

УДК 904(477.65)"638":903.5

DOI <https://doi.org/10.32782/cusu-hist-2026-1-5>**Панченко Кирило,**

викладач кафедри історії України та всесвітньої історії,

Центральноукраїнський державний університет

імені Володимира Винниченка

panchkyrylo@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-3988-5294

СКІФСЬКИЙ КУРГАН № 25 БІЛЯ ВІЛЬШАНКИ У БАСЕЙНІ р. СИНЮХИ

Стаття присвячена публікації матеріалів розкопок кургану скіфського часу біля с. Вільшанка Голованівського району Кіровоградської області. Курган № 25 входив до складу могильника, що налічував десять насипів. Частину цих пам'яток було досліджено археологічною експедицією Кіровоградського обласного краєзнавчого музею¹ під керівництвом Н. М. Бокій упродовж 1968–1970 рр. Артефакти, отримані у ході розкопок, зберігаються у фондах Центральноукраїнського обласного краєзнавчого музею та Вільшанського краєзнавчого музею і опубліковані лише частково.

Під час розкопок під насипом було виявлено поховання, здійснене у ямі зі сходінками. Навколо могили розчищено рештки масивного дерев'яного перекриття. У скіфський час курган мав кам'яну кріпиду та був оточений ровом. Досліджене захоронення виявилось пограбованим ще у давнину, що значною мірою ускладнює реконструкцію поховального обряду та його інтерпретацію. У заповненні ями збереглися бронзові пластини та залізні пластини від обладунку, бронзові наконечники стріл і ворварка. Також зафіксовано рештки жертовної м'ясної їжі, що є важливим елементом поховального ритуалу.

Знахідки бронзових наконечників стріл дали змогу датувати пам'ятку першою – другою четвертю V ст. до н.е. На основі аналізу рис поховального обряду та матеріальної культури висловлено припущення, що поховання належало воїну. Поховальний обряд у кургані має аналогії з курганом № 32, розкопаним поряд, а також із низкою територіально близьких пам'яток басейну р. Синюхи. Проведені зіставлення, а також матеріали інших курганів могильника біля Вільшанки дозволяють віднести його до кола поховань представників військової аристократії скіфського часу. Додатково простежуються ознаки, характерні для степових традицій, що відображає взаємодію лісостепового та кочового середовищ у цьому регіоні.

Ключові слова: курган, Північне Причорномор'я, скіфи, поховальний обряд, р. Синюха, Степ.

Протягом 1968–1970 рр. археологічна експедиція під керівництвом Н. М. Бокій розкопала у районі селища Вільшанка 5 курганів (№ 5, 7, 17, 25 та 32), що містили могили скіфського часу. Усі ці пам'ятки розташовані у басейні р. Синюхи – фактично на самому кордоні Лісостепу і Степу Правобережного Подніпров'я. Свого часу Н. М. Бокій у своїх публікаціях здійснила ряд важливих реконструкцій щодо комплексів у басейні р. Синюхи. Дослідниця визначила, що значна частина поховань даного регіону належали представникам степового населення (Бокій Н. М., 1994, с. 113–114). Утім, матеріали розкопаних нею пам'яток й досі опубліковані лише частково та зберігаються у Центральноукраїнському обласному краєзнавчому музеї (Бокій Н. М., 1994; Могилов О. Д., 2016).

У 1970 р. археологічна експедиція під керівництвом вченої розкопала біля Вільшанки два кургани – № 25 та 32². Курган № 25 входив до групи із 10 насипів, розташованої за 5 км на північний схід від селища.

¹ Нині – Центральноукраїнський обласний краєзнавчий музей.

² Бокій Н. М. Отчет Кировоградского краеведческого музея об археологических раскопках в Кировоградской обл. в 1970 г. *Науковий архів ІА НАН України*. Ф. 64. 1970/111. Арк. 3–5.

На момент розкопок його висота становила 1,5 м, а діаметр – 24 м. Навколо кургану розчищений рів. Насип складався з чорнозему. Поряд з його підніжжям та на поверхні також траплялися фрагменти каміння³. Під ним було розчищене кам'яне «кільце» діаметром 19–20 м, шириною 1,5–2 м. Каміння залягало на глибину 0,75–0,8 м. У південній частині кургану на глибині 1,0 м на відстані 1,0 м від центру кургану зафіксовані рештки кострища у вигляді скупчення вуглинок та перепаленого ґрунту. Діаметр скупчення 1,5 м, товщина залягання – 0,25 м. Подальше розчищення плями у центрі майданчика дозволило відкрити на глибині 1,4 м рештки дерев'яного перекриття, зведеного із радіально покладених колод поверх масивного глиняного викиду (рис. 1). Зафіксований діаметр колод – 0,2–0,3 м. Найкраще вони збереглися у північно-східному секторі. Площа, на якій простежувалося перекриття, становила 3,5 x 5,5 м. Викид був більш потужним у південній, західній та східній частині та меншим у північній. Діаметр викиду з перекриттям становив 8,0 м.

У центрі насипу, під залишками перекриття відкрито поховання, здійснене у ямі трапецієподібної форми, розмірами: довжина – 3,2 та 3,75 м; ширина – 3,2 м, глибина від рівня давнього горизонту – 3,8 м (рис. 2). Її заповнення складалося з чорнозему, змішаного з камінням. Найбільше каміння зафіксовано у південному секторі ями.

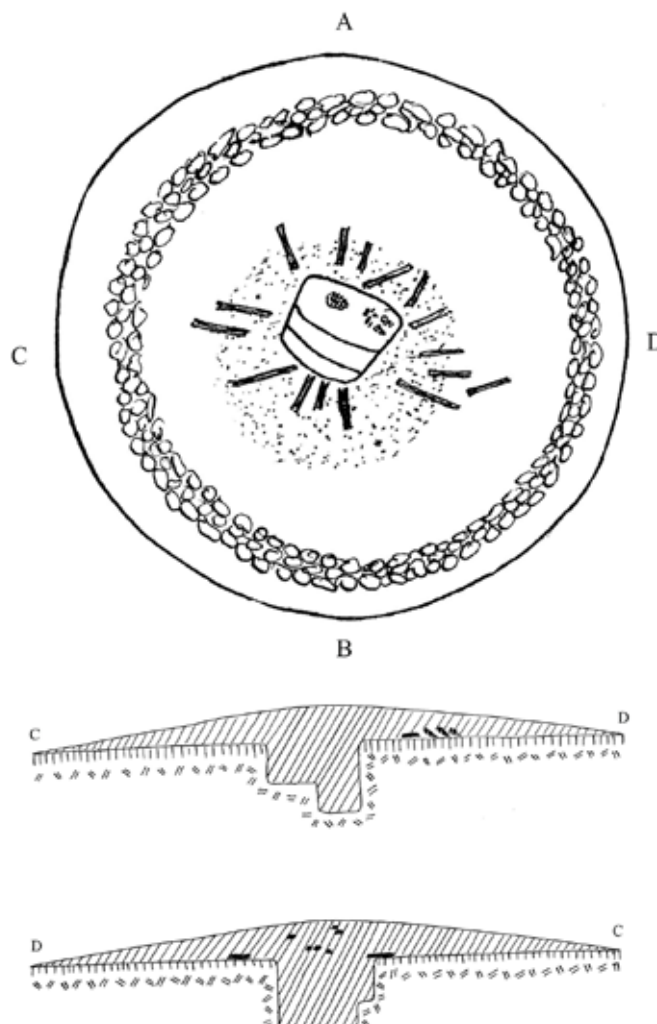

Рис. 1. План кургану № 25 біля смт Вільшанки (за Н. М. Бокій)

³ Бокій Н. М. Указ. соч. Арк. 3.

На глибині 1,0 м у заповненні фіксувалися рештки людського кістяка: фрагменти кісток ніг, плечова кістка і таз. У цьому ж заповненні виявлені кістка ноги великої рогатої худоби та лопатка барана. Біля північної та східної стінок, так само у засипці знайдені фрагменти залізних пластин від панцира. Поряд з південною стінкою на глибині 1,7 та 2,8 м розчищені дві високі ледь заокруглені сходинки, шириною 0,8 та 0,6 м. Могила була вщент пограбована, а поховання поруйноване. *In situ* збереглися лише ступні ніг. Ймовірно, небіжчик був покладений у випростаному положенні вздовж північної стінки головою на північний-захід. У північно-західному куті могили знайдена «велика кількість» залізних пластин від панцира. Біля кісток ступнів ніг розчищено 10 бронзових наконечників стріл, а в центрі могили – бронзові пластини та залізна ворварка. Серед предметів у фондах Центральноукраїнського обласного краєзнавчого музею також збереглася підвіска у формі «замочка».

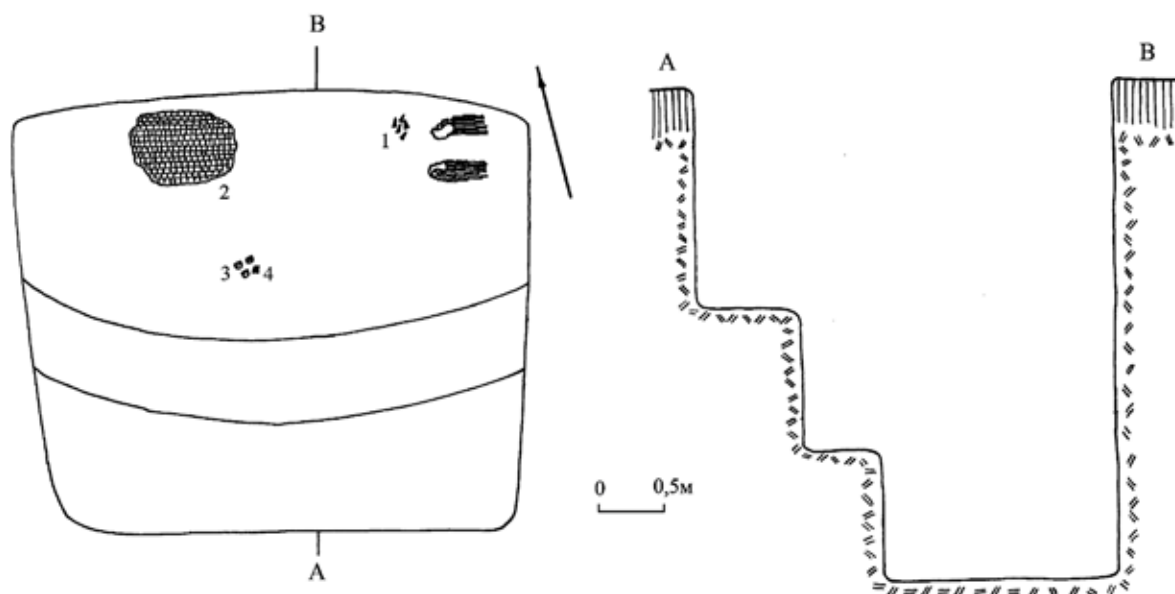

Рис. 2. План могили із кургану № 25 біля смт Вільшанки (за Н. М. Бокій):

1 – бронзові наконечники стріл; 2 – залізні пластини від панцира;
3 – бронзові пластини від панцира; 4 – бронзова ворварка

Розглянемо детальніше поховальний інвентар.

1. Бронзові наконечники стріл. Збереглося 6 цілих предметів та 4 у вигляді фрагментів, що представлені такими типами:

А. Трилопатеві вістря з ледь виступаючою втулкою та видовженою голівкою (рис. 3: 1). У нижній частині втулки отвір. Схожі наконечники стріл найраніше відомі у наборах кінця VI – початку V ст. до н. е. Масового вжитку вони набувають у V ст. до н. е. (Полін С. В., 1987, рис. 10, 12).

Б. Трилопатеві наконечники з обтяженою трикутною голівкою, п-подібним ложком, виступаючою втулкою та зрізаними кінцями лопатей (рис. 3: 2–10). Такі вістря датуються першою – другою четврттю V ст. до н. е. (Полін С. В., 1987, рис. 13).

2. Залізні пластини від панцира належать до одного типу – видовженої форми із заокругленим кінцем та отворами для нашивання (рис. 4: 5, 8, 9). У похованні знайдено понад 400 пластин. Подібні пластини для обладунку використовувались протягом усього скіфського часу (Черненко Е. В., 1968, с. 27).

3. Бронзові пластини квадратної форми із заокругленим кінцем та трьома отворами для нашивання (рис. 4: 1–4). Розміри та форма нагадують пластини для панцира. Як відомо, панцирі з комбінованих з заліза та бронзи зустрічаються рідко (Черненко 1968, с. 22). До того ж,

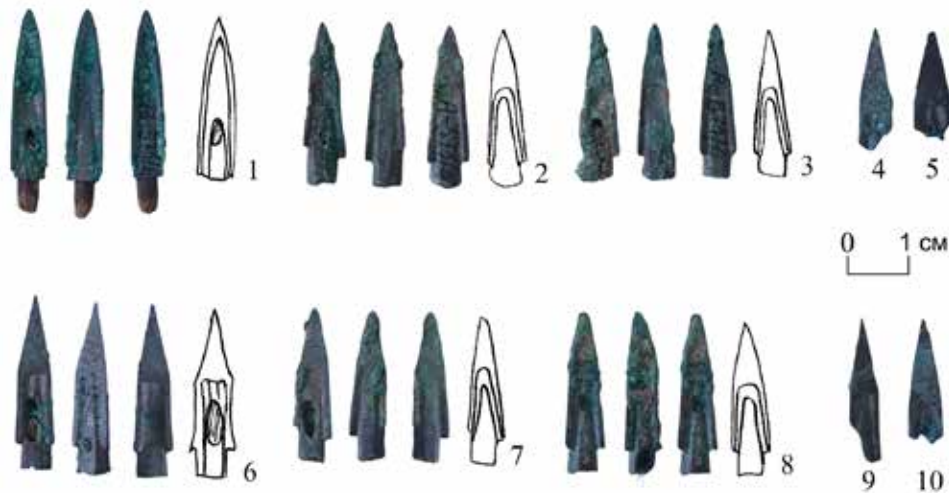

Рис. 3. Бронзові наконечники стріл з кургану № 25 біля снт Вільшанки:
Креслення стріл 1, 4 – за Бокій Н. М.

Рис. 4. Знахідки з кургану № 25 біля снт Вільшанки:
1–4 – бронзові пластини; 5, 8, 9 – залізні пластини від панцира; 6 – залізна підвіска у формі «замочка»; 7 – залізна ворварка. Креслення 1, 5, 8, 9 – за Бокій Н. М.

у кургані 8 поблизу того ж могильника подібні пластини збереглися разом із бронзовими гвіздками⁴. В обох випадках на бронзових виробках відсутні сліди залізних окислів. Очевидно, що предмети, до яких належали два різних види пластин, лежали окремо. Тож можемо припускати, що ці пластини були призначеними для оббивки горита.

4. Залізна ворварка конічної форми з округлим отвором у центрі (рис. 4: 7). Схожі предмети були поширеними протягом VII–V ст. до н.е., а окремі зустрічаються і в IV ст. до н. е. (Могилов О. Д., 2008, с. 76).

Поховальний обряд. Поховання у кургані № 25 було здійснене в ямі зі сходами. Небіжчика поклали в могилу на розстелений обладунок під північною стінкою у випростаному положенні, головою на північний захід. Могилу перекрили дерев'яною «шатроподібною» конструкцією, що спиралася на глиняний викид з ями. Після цього над похованням спорудили курган. Основа

⁴ Бокій, Н. М. Отчет об археологических раскопках Кировоградского краеведческого музея. *Науковий архів ІА НАН України*. Ф. 64. 1969/65. Арк. 8–11;

Центральноукраїнський обласний краєзнавчий музей. № А 540.

кургану була зміцнена кам'яною крeпiдою, а курган оточений ровом. Проаналiзуємо детальнiше кожен iз зафiксованих елементiв поховального обряду.

Яма зi схiдцями вiдкрита у курганi № 25 бiля Вильшанки належить до рiдкiсних типiв поховальних споруд. Найблiжчою аналогiєю поховальнiй спорудi iз нашого кургану є могила другої – четвертої четвертeй V ст. до н.е. з кургану № 32 з цього ж могильника. Тут поховання було облаштоване так само у ямi з двома сходинками. Її господар також був покладений на розстелений обладунок. Крім того, в могилi знайденi наконечники стрiл та списiв з пiдтока, елементи кiнської вузди (Могилов О. Д., 2016, с. 78). Схожа поховальна споруда розкопана i в курганi бiля Сухого Ташлика. Тут яма була перекрита настилом iз дерев'яних колод. Як i в попереднiх випадках, у могилi розчищенi предмети озброєння – наконечники списiв (Бокий Н. М., 1994, с. 112, рис. 2: 1). Таким чином, подiбний поховальний обряд фiксується у кiлькох пам'ятках у басейнi Синюхи та пов'язаний iз вiйськовими захороненнями.

Поза та орієнтація небіжчика. У V ст. до н. е. в Степу майже у 45% поховань зустрічається положення небіжчика горілиць (випростано). Переважає орієнтація головою на захід (Ольховский В. С., 1991, с. 67). Аналогічно, на Правобережному Дніпровському Лісостепу також домінувало випростане положення. Що ж до орієнтації, то серед пам'яток територіально близької Тясминської групи вона відзначається як нестійка (Ковпаненко Г. Т., 1989, с. 39).

Знахідки кісток великої рогатої худоби та барана в заповненні ями вказують, що поховального супроводжувала *м'ясна ритуальна їжа*, яка є однією з рис поховального обряду степових номадів. У Дніпровському Правобережному Лісостепу у середньоскіфський час її рештки розчищені приблизно у 40% могил у Потясминні та 43 % у Поросі. Починаючи з V ст. до н.е. вона стає важливим елементом поховального обряду (Петренко В. Г., 1967, с. 19). Найчастіше до могил клали м'ясо коня, вівці, великої рогатої худоби та інших тварин разом із ножем (Ковпаненко Г. Т., 1989, с. 40). У Степу її рештки зафіксовані у середньоскіфський час у 46 % поховань (Ольховский В. С., 1991, с. 73).

Складні надмогильні споруди – *перекриття з дерева* добре відомі північніше в Лісостепу з передскіфського часу. Почасті всі вони об'єднанні під загальною назвою «перекриття шатрового типу» (Ковпаненко Г. Т., 1984, с. 39–58; Скорий С. А., 1987, с. 36–49; Бокий Н. М., 2004, с. 15–17). У Степу вони зустрічаються рідше, але у скіфський час вони тут відомі з VII ст. до н. е. (Ольховский В. С., 1991, с. 40–41).

Глиняний викид навколо могили, що утворював своєрідний вал, є однією з традицій поховального обряду населення Степу (Ольховский В. С., 1991, с. 76).

Рови навколо курганів у Степу відомі з VII ст. до н.е., у V ст. до н.е. вони зафіксовані у 23,9 % (Ольховский В. С., 1991, с. 63–64, 77, 128). У Дніпровському Правобережному Лісостепу вони розчищені у середньоскіфський час приблизно у 7,2 % випадків (Ковпаненко Г. Т., 1987, с. 37).

Рів вiдкритий навколо кургану № 25 мав одну особливiсть – вiн був заповнений камiнням. Знахідки камiння в основi насипу дозволяють припустити, що це рештки *кам'яної крeпiди*, яка з часом сповзла та заповнила рiв. Схожа ситуація зафiксована i на iнших пам'ятках, що розташованi поблизу – курганах № 2 групи I та курганi № 2 групи II бiля Показового, курганi № 6 бiля с. Сухий Ташлик (Бокий Н. М., 1994, с. 107–108, 110, 112). А в курганi № 3 групи I поряд з Показовим з камiння було зведено кромлех, що оточував поховальний простiр та був поверх перекритий деревом (Бокий Н. М., 1994, с. 112). Використання каменю пiд час спорудження курганiв бiльш притаманне для степових пам'яток, починаючи iз V ст. до н.е. У цей час тут крeпiди зафiксовано в основi 25 % курганiв, (Ольховский В. С., 1991, с. 75–78), у IV ст. до н.е. вони зустрічаються у 13,6 % могил (Ольховский В.С., 1991, с. 120).

Висновки. Отриманий пiд час розкопок матерiал дає змогу зробити припущення щодо *етничної та соціальної приналежності* небіжчика. У курганi зафiксовано не менше 7 ознак, що дозволяють вiднести власника могили до степових кочовикiв: рiв в основi кургану, глиняний вал навколо могили, масштабна дерев'яна надмогильна конструкція, слiди вiд ритуального вогню,

жертвна м'ясна їжа, покладання обладунку разом із небіжчиком (Скорый 2003, с. 53) та здійснення захоронення у ямі зі східцями (Могилов, 2016, с. 79). Таким чином, курган № 25 можна віднести до кола старожитностей степових кочовиків.

Хоча могила в кургані № 25 поблизу Вільшанки виявилася більш поруйнованою, ніж поховання під курганом № 32, розкопаним поряд, її розміри, затрати на зведення рову та масштабної кам'яної конструкції навколо кургану, покладання зброї, предметів кінської вузди та жертвної їжі свідчать про те, що її власник належав до представників військової аристократії.

Як вже припускалося раніше, кургани біля Вільшанки можуть являти собою родові могильники (Могилов О. Д., 2016, с. 78). Відзначимо, пам'ятки басейну р. Синюхи становлять значний інтерес для реконструкції історичних процесів на одній з ділянок порубіжжя Лісостепу та Степу Дніпровського Правобережжя. На сучасному етапі тут досліджено не менше 37 поховань VII–IV ст. до н.е. Усі вони походять з курганних могильників. Найбільша частина курганів розкопана у басейні р. Синюхи, на території Кіровоградської області: кургани № 2–5, 10 групи I та курган № 2 групи II біля с. Показового, курган 6 поряд із с. Сухий Ташлик (Бокій Н. М., 1994) та кургани № 2, 3 біля с. Бузниковате⁵, а також кургани 5, 7, 17, 24⁶, 25 та 32 біля самого смт Вільшанки⁷. У басейні лівої притоки Синюхи – Великої Висі розкопані 4 поховання у курганах 2 та 4 біля с. Петрівки (Бокій Н. М., 1977). У межиріччі Синиці та Південного Бугу знаходився курган 7 біля с. Красногірка Голованівського району (Панченко К. І., 2014). На лівому березі річки Молдовки – кургани 4, 5, 6 та 7 біля с. Молдовка Голованівського району (Махортих С., 1998). У межиріччі Кодими та Південного Бугу – кургани 3, 5 (поховання 1, 2) та 9 (поховання 1, 2) біля с. Неділкове Подільського району Одеської області (Редина Е. Ф., 1999), а також кургани 5, 6 (поховання 1, 2) та 7 біля с. Кам'яна Балка Миколаївської області⁸. На р. Савранці досліджені кургани поблизу Криничок та Піщаної Подільського району Одеської області (Бессонова С. С., 1994, с. 6). У більше ніж 67% перелічених комплексів виявлені елементи зброї, або захисного обладунку. Зауважимо, що одночасно в могилах практично відсутній ліплений посуд. Натомість у 25% від загальної їх кількості з вибірки присутня антична кераміка. Майже усі поховання скіфського часу в регіоні містили рештки жертвної їжі у вигляді кісток коней, малої та великої рогатої худоби. Деякі з могил мали багатий супровідний інвентар. Так у гробниці кургану 10 біля Показового було виявлене електрове окуття від ритона (Бокій Н. М., 1994, рис. 1: 8). У курганах 4 та 5 біля Молдовки знайдені дерев'яні посудини, одна з яких інкрустована позолоченою накладкою та рогом оленя (Махортих С. В., с. 489). З поховання 2 кургану 6 біля Кам'яної балки походить бронзовий казан⁹. У жіночому похованні кургану 4 біля Петрівки знайдені кістяні пластини від дерев'яної скриньки. У могилі 1 кургану 2 з Петрівки знайдений набір золотих пластин для декору вбрання (Бокій Н. М., 1977, с. 200–204).

Таким чином, навіть попередній огляд старожитностей засвідчує присутність кочових груп у прикордонній зоні Лісостепу та Степу на цьому відрізку впродовж VII–IV ст. до н.е. Дослідники припускають, що у скіфський час Південний Буг разом із його притоками відігравав роль важливої транспортної мережі для перевезення товарів та солі (Бокій Н. М., 2001, с. 3; Болтрик Ю. В., 2001, с. 123, 126, 128). Ймовірно, що кургани, розкопані біля Вільшанки разом із іншими перерахованими могильниками, маркують одну із гілок давнього торгівельного шляху. У скіфський час тут постійно перебували загони номадів, що здійснювали його контроль.

⁵ Матеріали з розкопок курганів біля с. Бузниковате зберігаються у фондах Археологічного музею імені Нінель Бокій Центральноукраїнського державного університету імені В. Винниченка.

⁶ Бокій, Н. М. Отчет об археологических раскопках Кировоградского краеведческого музея. *Науковий архів ІА НАН України*. Ф. 64. 1969/65. Арк. 8–11.

⁷ Бокій Н. М. Отчет Кировоградского краеведческого музея об археологических раскопках в Кировоградской обл. в 1970 г. *Науковий архів ІА НАН України*. Ф. 64. 1970/111. Арк. 3–5.

⁸ Шапошникова О. Г. Отчет о работе Ингульской экспедиции в 1976 г. *Науковий архів ІА НАНУ*. Ф. 64. 1976/7. Арк. 92–95, 119–120.

⁹ Там само. Арк. 94.

Список літератури

- Бессонова С. С., 1994. Курганы Лесостепного Побужья. *Древности скифов*. Киев. 3–34.
- Бобринской А. А., 1906. Отчет о раскопках в Чигиринском уезде Киевской губ. в 1905 году. *Известия императорской археологической комиссии*. Вып. 20. Санкт-Петербург. 1–16.
- Бобринской А. А., 1910. Отчет о раскопках в Чигиринском уезде Киевской губ. в 1908 году. *Известия императорской археологической комиссии*. Вып. 35. Санкт-Петербург. 61–81.
- Бокій Н. М., 1977. Скифские курганы в бассейне р. Большая Высь на Кировоградщине. *Скифы и сарматы*. Киев. 200–208.
- Бокій Н. М., 1994. Скіфські пам'ятки басейну р. Синюхи. *Наукові записки з історії України*. Випуск 3. Київ. 107–114.
- Бокій Н. М., 2001. Давні проблеми історії скіфів Дніпровського Правобережжя. *Наукові записки з історії України*. Випуск 8. Київ. 3–9.
- Бокій Н. М., 2004. Курган ранньозалізного віку біля с. Івангород на Кіровоградщині. *Тези конференції «Від Кіммерії до Сарматії». 60 років Відділу скіфо-сарматської археології Інституту археології Національної академії наук України*. Київ. 15–17.
- Болтрик Ю. В., 2001. Основной торговый путь Ольвии в Днепровское лесостепное Правобережье. *Российская археология*. № 1. 121–130.
- Ковпаненко Г. Т., 1984. Гупало, Н. Д. Погребение воина у с. Квитки в Поросье. *Вооружение скифов и сарматов*. Киев. 39–58.
- Махортих С., 1998. Тупчієнко І. Скіфські кургани біля села Молдовки на Кіровоградщині. *Записки НТШ*. Т. ССXXXV. Київ. 487–503.
- Мелюкова А. И., 1964. *Вооружение скифов*. Свод археологических источников. Д 1–4. Москва.
- Могилев О. Д., 2008. *Спорядження коня скіфської доби у Лісостепу Східної Європи*. Київ; Кам'янець-Подільський.
- Могилев О. Д., 2016. Бокій Н. М. Поховання скіфського вершника на р. Синюха. *Археологія*. № 3. 76–88.
- Могилев О. Д., 2021. Другий Михайлівський курган – пам'ятка V ст. до н.е. у Потясминні. *Археологія*. № 2. 92–114.
- Могилев О. Д., 2025. Бокій Н. М. *Світловодськ. Скіфський могильник у Центральній Україні*. Київ.
- Ольховский В. С., 1991. *Погребально-поминальная обрядность населения Степной Скифии (VII–III вв. до н.э.)*. Москва.
- Редина Е. Ф., 1999. Скифский могильник у с. Неделково на севере Одесской области. *Stratum plus*. №3. 75–80.
- Панченко К. І., 2014. Скіфський курган біля с. Красногірка на Кіровоградщині. *Наукові записки. Серія: Історичні науки*. Вип. 22. Кіровоград. 8–12.
- Панченко К. І., 2025. Скіфський курган біля с. Копані у верхів'ї Інгульця. *Історія та археологія*. №1. 19–28.
- Петренко В. Г., 1967. *Правобережье Среднего Приднепровья в V–III вв. до н. э.* Свод археологических источников. Д 1–4. Москва.
- Полін С. В., 1987. Хронологія ранньоскіфських пам'яток. *Археологія*. № 59. 17–36.
- Скорий С. А., 1987. Про скіфський етнокультурний компонент у населення Дніпровського Лісостепоного Правобережжя. *Археологія*. Вип. 60. 36–49.
- Скорый С. А., 2003. *Скифы в Днепровской Правобережной Лесостепи (проблема выделения иранского этнокультурного элемента)*. Киев.
- Черненко Е. В., 1968. *Скифский доспех*. Киев: Наукова думка.

Kyrylo Panchenko

**SCYTHIAN BARROW No. 25
NEAR VILSHANKA IN THE SYNYUKHA RIVER BASIN**

This article presents the results of excavations of a Scythian-period burial mound located near the village of Vilshanka, Holovanivskiy District, Kirovohrad Region. Mound No. 25 formed part of a burial ground comprising ten mounds. The site was investigated by an archaeological expedition of the Kirovohrad Regional Museum of Local History under the direction of N. M. Bokii in 1968–1970. The artifacts recovered during the excavations are currently housed in the collections of the Central Ukrainian Regional Museum of Local History and the Vilshanka Local History Museum, and have only been partially published to date.

Beneath the mound, a burial was discovered in a trapezoidal pit with steps. Around the grave, the remains of a substantial wooden covering and a stone kerb were uncovered. In the Scythian period, the mound was encircled by a ditch. The burial had been looted in antiquity, which significantly complicates its interpretation. The fill of the pit contained bronze plates and iron armour plates, bronze arrowheads, and a decorative conical fitting. Remains of sacrificial meat offerings were also recorded, representing an important element of the funerary rite.

The bronze arrowheads provide the basis for dating the complex to the 5th century BC. An analysis of the burial rite and associated material culture suggests that the interment belonged to a warrior. The funerary practices observed in Barrow No. 25 show close parallels with those documented in Mound No. 32 excavated nearby, as well as with other sites in the Synyukha River basin. Comparative analysis, together with materials from other mounds of the Vilshanka burial ground, indicates that the complex may be attributed to representatives of the Scythian military elite. The burial also displays features characteristic of steppe traditions, reflecting interactions between the forest-steppe and nomadic cultural environments in this region.

Key words: barrow, Northern Black Sea region, funerary rite, Scythians, Synyukha river, Steppe.

References

- Bessonova S. S., 1994. *Kurgany Lesostepnogo Pobuzhia [The Burial Mounds of the Forest-Steppe Region of the Bug River Basin]*. Drevnosti skifov. Kiev. 3–34. (In Russian).
- Bobrinskoi A. A., 1906. *Otchet o raskopkakh v Chigirinskom uезде Kievskoi gub. v 1905 godu [Report on Excavations in the Chigirin District of the Kiev Governorate in 1905]*. Izvestiia imperatorskoi arkheologicheskoi komissii. Vyp. 20. Sankt-Peterburg. 1–16 (In Russian).
- Bobrinskoi A. A., 1910. *Otchet o raskopkakh v Chigirinskom uезде Kievskoi gub. v 1908 godu [Report on Excavations in Chigirin County, Kiev Province, in 1908.]*. Izvestiia imperatorskoi arkheologicheskoi komissii. Vyp. 35. Sankt-Peterburg. 61–81. (In Russian).
- Bokii N. M., 1977. *Skifskie kurgany v basseine r. Bolshaia Vys na Kirovogradshchine [Scythian burial mounds in the basin of the Bolshaya Vys River in the Kirovograd region]*. Skify i sarmaty. Kiev. 200–208. (In Russian).
- Bokii N. M., 1994. *Skifski pam'iatky baseinu r. Syniukhy [Scythian monuments of the Sinyukha River basin.]*. Naukovi zapysky z istorii Ukrainy. Vypusk 3. Kyiv. 107–114. (In Ukrainian).
- Bokii N. M., 2001. *Davni problemy istorii skifiv Dniprovskoho Pravoberezhzhia [Ancient Problems of the History of the Scythians of the Right Bank of the Dnieper]*. Naukovi zapysky z istorii Ukrainy. Vypusk 8. Kyiv. 3–9. (In Ukrainian).
- Bokii N. M., 2004. *Kurhan rannozaliznogo viku bilia s. Ivanhorod na Kirovohradshchyni [An Early Iron Age burial mound near the village of Ivangorod in the Kirovohrad region]*. Tezy konferentsii «Vid Kimmerii do Sarmatii». 60 rokiv Viddilu skifo-sarmatskoi arkheolohii Instytutu arkheolohii Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Kyiv. 15–17. (In Ukrainian).
- Boltrik I. V., 2001. *Osnovnoi torgovyi put Olvii v Dneprovskoe lesostepnoe Pravoberezhie [The Main Trade Route from Olbia to the Dnieper Forest-Steppe Right Bank]*. Rossiiskaia arkheologiya. №1. 121–130. (In Russian)
- Kovpanenko G. T., 1984. *Gupalo, N. D. Pogrebenie voina u s. Kvitki v Porose [Warrior near the Village of Kvitky in Porosya]*. Vooruzhenie skifov i sarmatov. Kiev. 39–58.
- Makhortykh S., 1998. *Tupchiienko I. Skifski kurhany bilia sela Moldovky na Kirovohradshchyni [Scythian Burial Mounds near the Village of Moldovky in the Kirovohrad Region]*. Zapysky NTSh. T. CCXXXV. Kyiv. 487–503. (In Ukrainian).
- Meliukova A. I., 1964. *Vooruzhenie skifov [Weapons of the Scythians.]*. Svod arkheologicheskikh istochnikov. D 1-4. Moskva. (In Russian).
- Mohylov O. D., 2008. *Sporiadzhennia konia skifskoi doby u Lisostepu Skhidnoi Yevropy [Horse Gear of the Scythian Period in the Forest-Steppe of Eastern Europe]*. Kyiv; Kam'ianets-Podilskyi. (In Ukrainian).
- Mohylov O. D., 2016. *Bokii N. M. Pokhovannia skifskoho vershnyka na r. Syniukha [Burial of a Scythian horseman on the Sinyukha River]*. Arkheolohiia. № 3. 76–88. (In Ukrainian).
- Mohylov O. D., 2021. *Druhyi Mykhailivskiy kurhan – pam'iatka V st. do n.e. u Potiasmyzni [The Second Mikhailivsky Mound – a 5th-century BCE site in Potyasmynne]*. Arheolohiia. № 2. 92–114. (In Ukrainian).
- Mohylov O. D., 2025. *Bokii N. M. Svitlovodsk. Skifskiy mohyl'nyk u Tsentralnii Ukraini [Svitlovodsk. A Scythian burial ground in Central Ukraine]*. Kyiv. (In Ukrainian).
- Olkhovskii V. S., 1991. *Pogrebalno-pominalnaia obriadnost naseleniia Stepnoi Skifii (VII–III vv. do n.e.) [Funeral and Memorial Rites of the Population of Steppe Scythia (7th–3rd cent. BC)]*. Moskva. (In Russian).
- Redina E. F., 1999. *Skifskii mogilnik u s. Nedelkovo na severe Odesskoi oblasti [A Scythian burial mound near the village of Nedelkovo in the north of the Odessa region]*. Stratum plus. № 3. 75–80. (In Russian).

Panchenko K. I., 2014. *Skifskiy kurhan bilia s. Krasnohirka na Kirovohradshchyni [A Scythian burial mound near the village of Krasnogirka in the Kirovohrad region]. Naukovi zapysky. Seriya: Istorychni nauky. Vyp. 22. Kirovohrad. 8–12. (In Ukrainian).*

Panchenko K. I., 2025. *Skifskiy kurhan bilia s. Kopani u verkhiv'i Inhultsia [A Scythian burial mound near the village of Kopani in the upper reaches of the Ingulets]. Istorii ta arkheolohiia. № 1. 19–28. (In Ukrainian).*

Petrenko V. G., 1967. *Pravoberezhe Srednego Pridneprov'ia v V–III vv. do n.e. Svod arkheologicheskikh istochnikov [The Right Bank of the Middle Dnieper in the 5th–3rd cent. BC]. D 1-4. Moskva. (In Russian).*

Polin S. V., 1987. *Khronolohiia rannoskifskyykh pam'iatok [Chronology of Early Scythian Sites]. Arkheolohiia. № 59. 17–36. (In Ukrainian).*

Skoryi S. A., 1987. *Pro skifskiy etnokulturniy komponent u naseleenniia Dniprovskoho Lisostepovoho Pravoberezhzhia [About the Scythian Ethnocultural Component in the Population of the Dnieper Forest-Steppe Right Bank.]. Arkheolohiia. Vyp. 60. 36–49. (In Ukrainian).*

Skoryi S. A., 2003. *Skify v Dneprovskoi Pravoberezhnoi Lesostepi (problema vydeleniia iranskogo etnokulturnogo elementa) [The Scythians in the Dnieper Right-Bank Forest-Steppe (The Problem of Identifying the Iranian Ethnocultural Element)]. Kiev. (In Russian).*

Chernenko E. V., 1968. *Skifskii dospekh [The Scythian Armor]. Kiev. (In Russian).*

Дата першого надходження статті до видання: 06.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 18.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 18.05.2026